

บทที่ 2

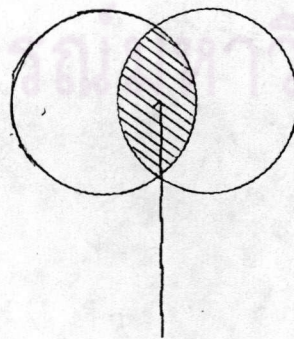
แนวคิดและทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง

ในการศึกษาวิจัยเรื่อง "การศึกษาการรวมกลุ่มและการทำกิจกรรมร่วมกันของกลุ่มผู้ฟัง จส.100" ครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ทำการศึกษาวิเคราะห์ โดยนำเอาแนวคิดและทฤษฎีที่เกี่ยวข้องดังต่อไปนี้มาเป็นแนวทางในการศึกษา โดยแบ่งเป็น

ทฤษฎีเครือข่ายการสื่อสาร

คิดเคต (1981) ได้เสนอแบบจำลองการสื่อสารที่แสดงลักษณะของการแลกเปลี่ยนสารสนเทศระหว่างผู้ร่วมสื่อสารในลักษณะของภาวะลู่เข้า (Conergence) และภาวะขยายออก (Divergence) ซึ่งแสดงถึงลักษณะของการสื่อสารที่นำไปสู่ความเข้าใจร่วมกันหรือความเข้าใจที่แตกต่างกันออกไป เพราะในการสื่อสารย่อมมีองค์ประกอบอีกหลายประการ ที่อาจจะทำให้ผู้ร่วมการสื่อสารยอมรับหรือไม่ยอมรับความคิดหรือความเข้าใจของผู้ร่วมสื่อสารอีกฝ่ายหนึ่ง เพราะบุคคลย่อมมีประสบการณ์ของแต่ละบุคคล มีความคิดความเข้าใจตามประสบการณ์และไม่มีใครมีประสบการณ์เหมือนกันทุก ๆ อย่าง ดังนั้น ในการสื่อสารระหว่างบุคคล จึงมีบางส่วนที่ทั้งสองฝ่ายยอมรับซึ่งกันและกัน

การเข้าใจของ A

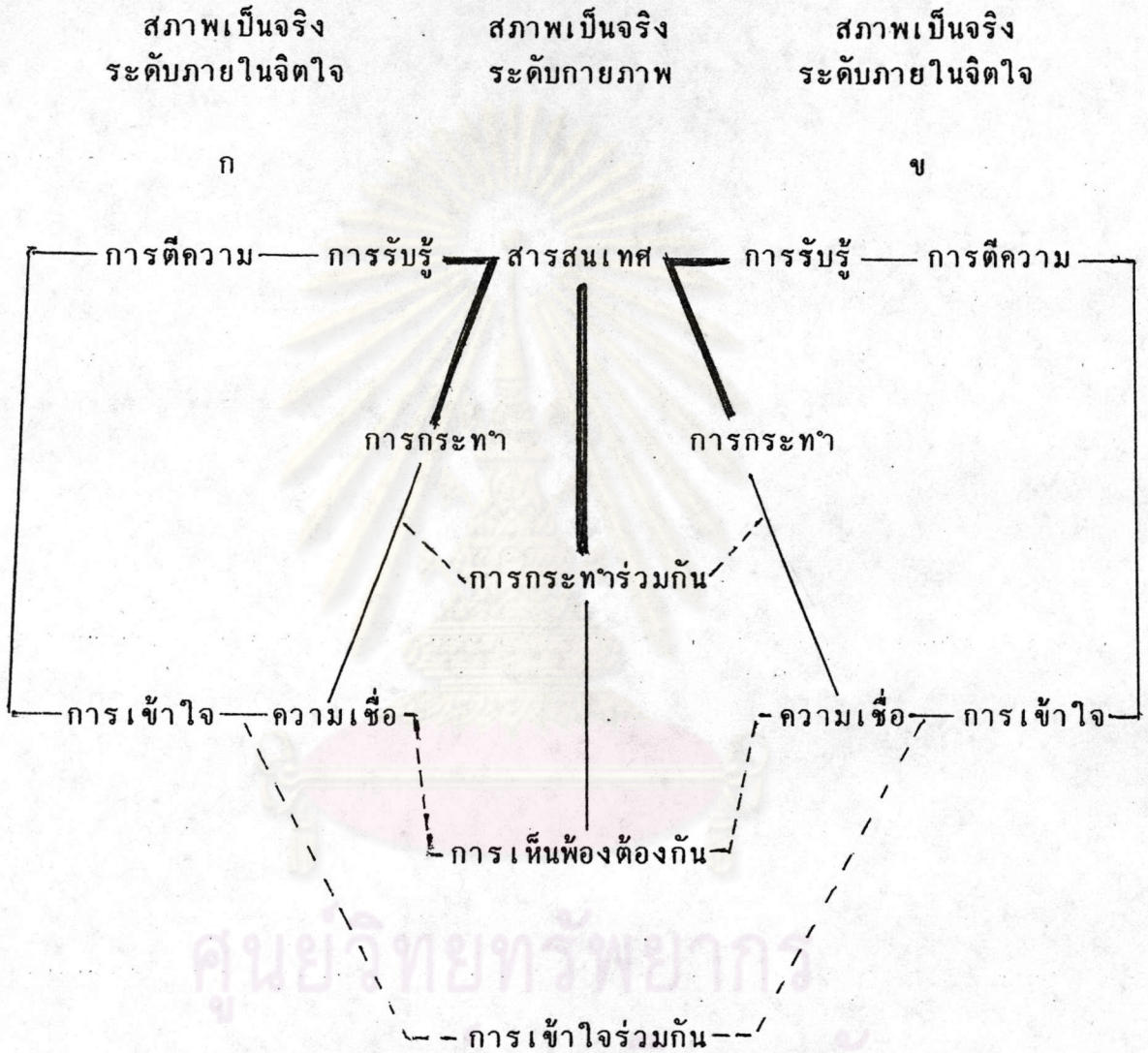

การเข้าใจของ B

การเข้าใจร่วมกันของ A และ B

สามารถแสดงออกมาตามแผนภาพได้ดังนี้ .-

ส่วนประกอบพื้นฐานของกระบวนการสื่อสาร

สภาพความเป็นจริงระดับสังคม ทั้ง ก และ ข

นำไปสู่การศึกษาการสื่อสารในแนวเครือข่ายการสื่อสาร ทั้งนี้ เพราะการสื่อสารในแนวนั้นไม่มีเฉพาะผู้ส่งกับผู้รับเท่านั้น แต่ทั้งผู้ส่งและผู้รับต่างก็ผูกพันอยู่กับบริบททางสังคมหรือเครือข่ายทางสังคม เช่น กลุ่มญาติพี่น้อง เพื่อนฝูง หรือเพื่อน

ร่วมงาน เครือข่ายทางสังคมนี้ จะประกอบขึ้นด้วยเครือข่ายทางการสื่อสาร ที่ว่า จะมีลักษณะอย่างไร เครือข่ายที่มีอยู่เป็นอย่างไร และลักษณะเป็นอย่างไร

ทฤษฎีเครือข่ายการสื่อสาร ที่นำมาใช้ในการวิเคราะห์ครั้งนี้ จะช่วยให้ เข้าใจถึงลักษณะความสัมพันธ์ภายในกลุ่มผู้ฟังวิทยุ จส.100 เพราะสมาชิกผู้ฟังวิทยุ จส.100 ไม่เคยรู้จักกันมาก่อน แต่มีความคุ้นเคยทางเสียง และต่อมาจึงรวมตัวกัน เป็นกลุ่ม ความสัมพันธ์ภายในกลุ่มย่อมแตกต่างกันออกไป

แนวคิดการรวมกลุ่มทางสังคม

David B.Truman ได้ให้ความหมายของคำว่า กลุ่ม คือ การรวมตัวของบุคคลหลาย ๆ คนเข้าด้วยกัน โดยมีลักษณะบางอย่างที่คล้ายคลึงกัน

Feldmars and Arnold.(1983:432) ให้นิยามไว้ว่า " กลุ่ม " หมายถึง คนตั้งแต่สองคนขึ้นไปมารวมตัวกัน โดยมีลักษณะสำคัญคือมีความสัมพันธ์กัน รับรู้ว่าคุณเองมีความสนใจและเป้าหมายร่วมกัน และมารวมตัวกันเพื่อความสำเร็จของกิจกรรมในการทำงาน

ดารณี พานทอง พาลุสุข ได้เขียนทางด้านจิตวิทยา (Phycological) ได้ให้ความหมายของ "กลุ่ม" หมายถึง บุคคลใด ๆ ที่มารวมต่อกันโดย

- มีความแสดงพฤติกรรมออกมาในฐานะที่เป็นหน่วยหน่วยเดียว
- มีจุดประสงค์หรือเป้าหมายร่วมกัน
- มีโครงสร้าง แบบแผนความสัมพันธ์ให้เป็นบทบาทของแต่ละคนในกลุ่ม
- มีการแสดงปฏิกิริยาหรือกระทำการใด ๆ เพื่อให้บรรลุถึงเป้าหมาย
- มีการรับรู้เกี่ยวกับเหตุการณ์ต่าง ๆ ในกลุ่มและรู้ถึงเรื่องราวของแต่ละคนในกลุ่มด้วย

- ได้รับการยอมรับว่าบุคคลนั้นเป็นส่วนหนึ่งของกลุ่ม
- มีกลไกสำหรับควบคุมสมาชิก คือ มีกฎหรือบรรทัดฐานในการกำหนดบทบาท

การที่บุคคลมารวมกันเป็นกลุ่ม ย่อมก่อให้เกิดความรู้สึก หรือก่อให้เกิดประโยชน์ต่าง ๆ ดังนี้ คือ

- ทำให้มีความเป็นเพื่อนเกิดขึ้น
- เกิดความรู้สึกปลอดภัยและรู้สึกว่าได้รับความคุ้มครอง
- ทำให้การกระทำของกลุ่มมีความก้าวหน้า มีความกล้าที่จะเรียกร้อง

หรือแสดงอะไรออกมา

- ทำให้สามารถช่วยเหลือกันในการงาน
- ทำให้มีการติดต่อสื่อสาร มีความสัมพันธ์ร่วมกับคนอื่น ๆ

Arthur Bentley ได้กล่าวว่า " กลุ่ม " ไม่มีโอกาสเกิดขึ้นได้เลย ถ้าปราศจากผลประโยชน์

กลุ่มที่ถูกสร้างขึ้นมา ย่อมมีผลประโยชน์ แต่ผลประโยชน์ที่เกิดขึ้นนั้น ไม่แน่ว่ามีผลประโยชน์ส่วนรวมหรือส่วนตัวหรือมีทั้งสองอย่างรวมกัน

กลุ่มมีความสำคัญในการผลักดันให้เกิดประโยชน์ ประโยชน์ในที่นี้ ได้แก่ ประโยชน์ส่วนรวมและประโยชน์ส่วนตัว อันเนื่องมาจากบุคคลแต่ละคนรวมกันขึ้นมา เป็นกลุ่มโดยมีจุดหมายบางอย่างที่ต้องการประกอบความสำเร็จ

ประโยชน์ส่วนรวมนั้น อาจถูกทดแทนได้โดยประโยชน์ส่วนตัว ถ้ากลุ่มมีขนาดใหญ่เกินไป และยากต่อการควบคุม

กลุ่มที่พยายามแสวงหาอิทธิพลเหนือนโยบายสาธารณะ และทำการเรียกร้องต่อกลุ่มอื่น ๆ ในสังคมและเรียกร้องข้อเสนองานของตนผ่านสถาบันใด ๆ จะเรียกกลุ่มนี้ว่าเป็น " กลุ่มผลักดัน "

การนำแนวความคิดการรวมกลุ่มทางสังคม นามมาใช้ในการวิเคราะห์ครั้งนี้ สมาชิกผู้ฟังวิทยุ จส. 100 ที่รายงานสภาพการจราจรและเกิดการรวมตัวกันโดยที่ไม่เคยรู้จักกันมาก่อน เพื่อให้เข้าใจถึงพฤติกรรมของการรวมกลุ่มและจุดมุ่งหมายของการรวมกลุ่มของผู้ฟังวิทยุ จส. 100

วิทยุ จส. 100 เปิดโอกาสให้ผู้ฟังรายที่รายงานข่าวเข้าไปยังสถานียอมทำให้เกิดหน้าที่ของสื่อมวลชนขึ้น ซึ่งเป็นสื่อกลางที่ให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมและมีลักษณะที่เป็นประชาธิปไตยมากขึ้น ในกรณีนี้ได้มีทฤษฎีประชาธิปไตยแบบมีส่วนร่วมได้ให้คำอธิบายเอาไว้

ทฤษฎีประชาธิปไตยแบบมีส่วนร่วม

เป็นทฤษฎีความคาดหวังในบทบาทของสื่อ โดย Denis Mcquail ได้กล่าวถึง ทฤษฎีเชิงบรรทัดฐานของสื่อมวลชนว่า ความสัมพันธ์ระหว่างสื่อมวลชนควร จะหรือถูกคาดหวังว่า จะดำเนินงานภายใต้เงื่อนไขอย่างไร ส่วนใหญ่แล้วจะเป็นทฤษฎี

เกี่ยวข้องกับการเมือง เศรษฐกิจ

ดังนั้น สื่อมวลชนถึงถูกคาดหวังเอาไว้ว่า ในแต่ละระบบสังคมการเมืองแบบอาณานิคมสื่อมวลชนจะตกอยู่ภายใต้กฎหมาย และถูกควบคุมโดยรัฐ ยุคต่อมาสื่อมวลชนมีอิสระมากขึ้น คือ

ทฤษฎีอิสระภาพนิยม สื่อมวลชนมีเสรีภาพจากการควบคุมของรัฐ "เสรีภาพในที่นี้หมายถึง ตลาดเสรีทางความคิด" สื่อมวลชน ถูกคาดหวังมากขึ้นว่าจะต้องมีความรับผิดชอบต่อสังคมในแง่ของการมีสาระ มีสัจจะมีความถูกต้องและความเป็นกลาง

จนมาถึงแนวคิด ทฤษฎีสื่อมวลชนเชิงประชาธิปไตยแบบมีส่วนร่วม ซึ่งเป็นทฤษฎีในกลุ่มทฤษฎีเชิงบรรทัดฐานทางสังคมของสื่อมวลชน โดยมีหลักสำคัญของทฤษฎีคืออยู่ที่ ความจำเป็น (Need) ความสนใจ (Interest) ความทะเยอทะยานของผู้รับสาร (Aspirations, Active Receiver) ในสังคมการเมือง จึงมีความเกี่ยวข้องกับสิทธิที่จะได้รับข่าวสาร สิทธิในการตอบกลับ โดยบทบาทของผู้รับสาร ผู้ส่งสารสามารถแลกเปลี่ยนกันได้ มีลักษณะของการสื่อสารในระดับเดียวกันและเข้ามามีส่วนร่วม โดยผู้รับสารเป็นผู้กำหนดเนื้อหาเอง อย่างเช่น กลุ่มผู้ฟังจส.100 ได้มีการโทรศัพท์เข้ามารายงานสภาพการจราจร และแสดงความคิดเห็นตลอดจนเข้ามามีส่วนร่วมในกิจกรรมทางสังคม โดยเข้ามามีส่วนร่วมในรายการ

ส่วน ทฤษฎีเชิงประชาธิปไตยแบบมีส่วนร่วม ใช้เป็นกรอบในการวิเคราะห์กลุ่มของผู้ฟังวิทยุ จส.100 หลังจากที่ได้รวมตัวกันแล้ว ได้เข้ามามี ส่วนร่วมในรายการ และผลของกิจกรรมหลังจากที่ได้รวมกลุ่มกัน

ดังนั้น แนวความคิดและทฤษฎีที่จะนำมาใช้ในการวิจัย ทำให้สรุปออกมาได้ว่า " รูปแบบรายการ จส.100 ทำให้เกิดการรวมกลุ่ม เพื่อทำกิจกรรมในการแก้ไขปัญหการจราจร "